

Brzeziński, Daniel

"Sakramentalny charakter przymierza małżeńskiego. Studium teologicznodogmatyczne", Czesław Rychlicki, Płock 1997 : [recenzja]

Studia Płockie 26, 243-245

1998

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ks. Czesław Rychlicki, *Sakramentalny charakter przymierza małżeńskiego. Studium teologicznodogmatyczne*, Płocki Instytut Wydawniczy, Płock 1997, ss. 405.

Z wielkim zainteresowaniem i satysfakcją należy przyjąć wydaną w 1997 roku przez Płocki Instytut Wydawniczy rozprawę habilitacyjną ks. Czesława Rychlickiego, teologa dogmatyka, od 27 lat dyrektora płockiego Punktu Konsultacyjnego Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie, profesora Wyższego Seminarium Duchownego w Płocku i w Toruniu, a ostatnio także profesora Wydziału Prawa Kanonicznego ATK oraz kierownika Katedry Katechezy Rodzinnej w Instytucie Studiów nad Rodziną w Warszawie. Praca stanowi imponującą teologicznodogmatyczną syntezę doktryny o małżeństwie chrześcijańskim w jego strukturze sakramentalnej. Jest to właściwie pierwsza we współczesnej literaturze teologicznej monografia w zakresie historii dogmatu o sakramentalności małżeństwa.

Ideę bliskiej zależności między Objawieniem biblijnym i sakramentalnością małżeństwa ukazywali w naszych czasach m. in. E. Schillebeeckx, R. Penna, M. Zerwick, H. Schlier, W. Beinert, W. Kasper, K. Rahner, C. Rocchetta, E. Ruffini czy D. Tettamanzi. W swych pracach uznali oni, iż oblubieńcza miłość Chrystusa do Kościoła stanowi dla małżonków podstawę rzeczywistej miłości i źródło sakramentalnej łaski, a nie tylko wzór do naśladowania. Nie były to jednak opracowania monograficzne, w których zostałaby przedstawiona ewolucja myśli biblijnej i teologicznej na temat sakramentalności małżeństwa w historii zbawienia. Rozprawa ks. profesora Czesława Rychlickiego „przynajmniej w pewnej mierze - jak stwierdza sam Autor - stara się wypełnić tę lukę. Zamierza ona przedstawić nie tylko biblijno - historyczny rozwój teologii małżeństwa, ale także wydobyć jego treść dogmatyczną. Służy to podwójnemu celowi. Po pierwsze, opracowanie stara się uzasadnić właściwy sens sakramentalności małżeństwa w świetle teologii przymierza i - po drugie - ukazać rozwój katolickiego dogmatu o sakramentalności związku małżeńskiego” (s. 20).

„Każda poważna dyskusja teologiczna, zmierzająca do zrozumienia natury małżeństwa chrześcijańskiego - zauważa ks. Rychlicki - powinna uwzględnić wyniki egzegezy i teologii biblijnej, próby interpretacji tej rzeczywistości przez pierwszych pisarzy chrześcijańskich i Ojców Kościoła oraz rozwój tej prawdy w historii, liturgii, prawie kanonicznym i w codziennym postępowaniu moralnym ludzi. Dlatego nieco dziwi fakt, że problematyka sakramentalności małżeństwa bywała dotąd niezbyt często podejmowana przez teologów. Brak żywego zainteresowania tą problematyką zauważa

się zarówno u autorów katolickich, jak i w dialogu ekumenicznym. Na czoło dyskusji - kontynuuje Autor - wysuwają się problemy związane raczej z argumentami duszpasterskimi i jurydycznymi małżeństwa. Nie oznacza to bynajmniej niższej rangi pytań o istotę małżeństwa chrześcijańskiego. Także dla życia codziennego nie pozostają obojętne pytania dotyczące następujących kwestii: czy miłość małżeńska jest uświęcana przez łaskę Bożą? w jaki sposób sakrament pogłębia to, czym małżeństwo jest ze swej natury? jaka jest teologiczna wartość małżeństwa nazywanego zgodnie z zasadami wiary w «Kościele domowym?» (s. 13).

Licząca ponad 400 stron rozprawa skupia się wokół czterech zasadniczych zagadnień: przymierze małżeńskie w Objawieniu biblijnym (rozdz. I), sakramentalność małżeństwa a przymierze w piśmiennictwie wczesnochrześcijańskim (rozdz. II), sakramentalność małżeństwa w teologicznej refleksji średniowiecza (rozdz. III), biblijna motywacja nauki o sakramencie małżeństwa w czasach nowożytnych (rozdz. IV).

Rzeczywistość małżeństwa posiada szczególny charakter w Objawieniu, ponieważ stanowi istotny element tajemnicy zbawienia, pojmowanej jako przymierze Boga z ludźmi, przymierze w pełni zrealizowane w Jezusie Chrystusie. Ponadto obejmuje moralne wychowanie człowieka dokonujące się wewnątrz tego przymierza. Lektura Biblii prowadzi stopniowo do traktowania rzeczywistości małżeństwa jako daru Boga dla człowieka. Pośród wszystkich rzeczywistości ziemskich małżeństwo zostaje przedstawione jako dar pozostający w szczególnym odniesieniu do przymierza zbawczego. Klasycznym świadectwem takiego przesłania pozostaje List Św. Pawła do Efezjan, w którym przymierze małżeńskie jest rozumiane jako znak wskazujący na relację miłości Chrystusa do Kościoła, a dzięki łasce wypływającej z tej relacji odtwarza w sobie sakramentalną rzeczywistość zbawczą (Ef 5, 21 - 33). W duchu pojmowania sakramentów (jak i w ogóle natury samej liturgii) zainspirowanym przez Odo Casela, możemy powiedzieć, iż małżeństwo chrześcijańskie jest uobecnieniem, aktualizacją, anamnezą miłości Chrystusa do Kościoła, a za E. Schillebeeckxem i H. Schlierem, że rzeczywiście „odtworzą” tę obłubieńczą relację.

Autor w swych badaniach stara się ukazać związek pomiędzy małżeństwem naturalnym i wymiarem sakramentalnym przymierza małżeńskiego. W analizie rzeczywistości małżeńskiej, rozpatrywanej na różnych etapach historii zbawienia, wykazuje, że naturalne elementy małżeństwa: miłość małżonków, akt ich woli wyrażony w zgodzie oraz cielesność, nie są tylko zwykłymi warunkami przyjęcia i zawarcia sakramentu, ale stanowią istotną strukturę znaku sakramentalnego i jego trwale urzeczywistnienie jako sakramentu Chrystusa i Kościoła. Określenie małżeństwa jako „wspólnoty życia i miłości” nie wskazuje na cel sakramentu, ale na podstawę jego tożsamości i zasadę jego realizacji.

Na podkreślenie zasługuje w dysertacji fakt powrotu do biblijno - patrystycznej kategorii małżeństwa jako przymierza. Ta koncepcja, zarzucona w średniowieczu, została podjęta na nowo przez Sobór Watykański II, a następnie przez Jana Pawła II w Adhortacji „Familiaris consortio” („Małżeństwo ochrzczonych staje się [...] rzeczywistym znakiem Nowego i Wiecznego Przymierza, zawartego we Krwi Chrystusa”; n. 13).

Autor zwraca uwagę na płaszczyznę antropologiczno - egzystencjalną, ukazując zwłaszcza rolę miłości małżeńskiej w przymierzu mężczyzny i kobiety. Ta rola miłości,

jako wzajemnego daru z siebie, uzupełnia istotnie przedmiot zgody małżeńskiej w jej pojęciu kontraktowym. Miłość naturalna małżonków zostaje przyjęta i włączona w miłość Chrystusa, otrzymując od Niego wyższy stopień nadprzyrodzonego bytowania. Dlatego „małżeństwo chrześcijańskie jest sakramentem nie dlatego, że stanowi znak jedności Chrystusa z Kościołem, ale dzięki temu, że skutecznie realizuje to przymierze” (s. 359).

Nowość chrześcijańskiego małżeństwa związana jest z osobowym charakterem łaski, której źródłem jest Chrystus; element określający łaskę małżeńskiego przymierza to nie sama relacja mężczyzny i kobiety, ale oblubieńczy związek Chrystusa z Kościołem. Chociaż małżeństwo dwojga ludzi ochrzczonych bazuje na ich związku naturalnym, to jednak przewyższa porządek natury, ponieważ rzeczywistość, w jakiej ono uczestniczy przynależy do porządku w pełni nadprzyrodzonego. Źródłem miłości małżeńskiej jest miłość Chrystusa do Kościoła. Będąc źródłem miłości, jest ona źródłem łaski i dlatego małżeństwo otrzymuje świętość i godność sakramentu. Sakramentalność jawi się zatem jako synteza porządku naturalnego i nadprzyrodzonego, czyli jako historyczne urzeczywistnienie zbawczej obecności Chrystusa w małżeństwie ludzkim.

Zastosowanie w pracy metody integralnej znajduje swoją podstawę w soborowym Dekrecie o Formacji Kapłańskiej „Optatam totius” (n. 16). Dzięki niej teologia pozytywna „wchodzi w posiadanie danych Objawienia” (s. 22). Przy pomocy tej metody przeanalizowano pisma poszczególnych autorów w celu wydobycia wniosków, które następnie zostały porównane ze źródłami wcześniejszymi. W ten sposób Autor mógł dostrzec ewolucję myśli teologicznej: jej zależność od źródeł, rozwój, nawarstwiające się stopniowo problemy i próby ich rozwiązania.

Na zakończenie wypada podkreślić staranność i dokładność formalnej strony prezentowanej pozycji. „Sakramentalny charakter przymierza małżeńskiego” to książka opatrzona rzetelnym aparatem naukowym odnoszącym czytelnika do wielu źródeł biblijnych, jak i tych pochodzących z łacińskiej i wschodniej Tradycji Kościoła, wypowiedzi Urzędu Nauczycielskiego, a także komentarzy i opracowań w języku włoskim, francuskim, niemieckim, angielskim, hiszpańskim i polskim.

Ks. Daniel Brzeziński